

Bil je jezuit, teolog, jezikoslovec-latinist, v svojem času pomembni ljubljanski matematik in celo najpomembnejši naš jezuitski astronom v tujini pred slavnim Ferdinandom Avguštinom pl. Hallersteinom (1703–1774).

Franc Breckerfeld **(Ljubljana, 1681– Cluj, Romunija, 1744)**

Novic je bil leta 1698 in 1699 v Ljubljani. Po vstopu v jezuitski red se je odpravil na študije na Dunaj. Od leta 1700 do leta 1703 je tam študiral humanistiko in filozofijo. Ker je bil zelo nadarjen za matematiko, so ga za eno leto poslali ponavljat snov s študenti matematike v Gradcu. Leta 1705 je v Zagrebu poučeval gramatiko in vodil knjižnico. Leta 1706 in 1707 je enako delo opravljal v Ljubljani in predaval še humanistiko. Od leta 1714 do leta 1717 je bil v Zagrebu profesor filozofije, knjižničar in zgodovinar njihove akademije. Leta 1721 in 1722 je kot profesor matematike učil v Trnavi, leta 1723 v Košicah, leta 1724 in 1725 pa v Gradcu. Nato se je vrnil za profesorja matematike v Košice, kjer je predaval od leta 1728 do leta 1733.

Končno je leta 1734 postal prefekt, knjižničar in astronom kraljevske zvezdarne v Cluju, kjer je ostal do smrti.

V Košicah je objavil priročnik o merjenju časa in sončnih urah v dveh delih (*Compendium horographiae*, 1732, 1734) s številnimi tabelami in lastnimi skicami značilnih leg sence palice pri sončnih urah za različne zemljepisne širine. Obravnaval je fiksne in prenosne sončne ure, podobne astrolabom.

Natančno je opisal izdelavo in uporabo sončne ure za mesto Budim (47° geografske širine). Zanimale so ga tudi nočne ure, pri katerih je uporabljal Lunino svetlobo. Tako je napisal kar nekaj spisov in priročnikov o izdelavi sončnih ur. Pozneje, v Cluju, se je začel zanimati tudi za mehanske ure, kar se kaže v njegovi novi razpravi o spremenljivi dolžini nihala pri mehanskih urah: *Dissertatio de deviationibus pendulorum* (1742).

Breckerfeld še ni bil kopernikanec. Morda je v sebi na tiho že priznaval Kopernikov model Osončja, a tega ni javno povedal ali priznal. Uradno je zagovarjal Tycho Brahejev sistem zgradbe Osončja, ki se je tedanjim jezuitom zdel najprimernejši in najpravilnejši, saj je v celoti ohranjal od Cerkve že davno pridobljeni, priznani in potrjeni geocentrizem, to je nepremično Zemljo v središču vesolja.

Kot kranjski jezuitski astronom na tujem je v strokovnem pogledu kar veliko naredil. Če stvar pogledamo malo bolj iz časovne oddaljenosti, se mi zdi, kot da bi bil nekakšen naravni predhodnik astronoma in matematika F. A. barona Hallersteina, ki je od vseh naših naravoslovno-matematično izobraženih

jezuitov v tujini zares opravil zavidljivo in obsežno delo v svetovnem merilu, in to kar na več področjih znanosti.

Kranj – Zlato Polje, 14. julij 2018

Majo Prosen